

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Олена ГРИБАНОВА

09 2023

ПЕДАГОГІКА З ОСНОВАМИ
ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ (ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ)
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки фахових молодших бакалаврів

галузі знань: 01 освіта / педагогіка

спеціальності: 012 дошкільна освіта

освітньо-професійної програми: дошкільна освіта

Укладач: Тетяна ВОЛОШКО

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії початкової
та дошкільної освіти
Протокол № 1 від “29” серпня 2023
Голова ЦК

(підпис)

Юлія ТИМОШЕНКО
(ініціали, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від “07” вересня 2023
Заступник директора з НМР

(підпис)

Альона ХОДАКОВСЬКА
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів - 8	Галузь знань 01 освіта / педагогіка	Нормативна/вибіркова	
Розділів – 5	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 240		2 -й	3-й
		Семестр	
		3-й	4-й – 5-й
		Лекції	
		14 год.	28 год.
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 год	Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»	Практичні, семінарські	
		16 год.	28 год.
		Лабораторні	
		-	-
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота	
		30 год.	124 год.
		Вид контролю:	
		залік	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: формування особистості конкурентоспроможного фахівця, здатного розв'язувати складні нестандартні професійні завдання і проблеми інноваційного та дослідницького характеру в галузі дошкільної освіти, забезпечити освітній процес в сучасних умовах закладу дошкільної освіти, адаптуватися до трансформаційних змін в освітній галузі, здійснювати інтеграцію в європейський освітній простір.

Завдання курсу:

Методичні: сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти і сім'ї з метою їх різнобічного розвитку і формування особистості дитини; створення умов ґрунтового оволодіння матеріалом та здатності проводити науково-дослідну роботу.

Виховні: сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції; виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості.

Розвивальні: сформуванню у студентів вміння планувати, організувати і реалізувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні

індивідуальні особливості, сприяти розвитку їх задатків і здібностей; розвинути розуміння ролі вихователя ЗДО у процесі формування особистості дитини дошкільного віку.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкування державною мовою як усно так і письмово.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

ЗК 9. Здатність до організації проєктної діяльності

ЗК 10. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій; приймання обґрунтованих рішень

ЗК 12. Здатність діяти у відповідності з принципами академічної доброчесності

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності:

СК 1. Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

СК 5. Здатність до формування у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку взаємин з оточенням (предметним, природним, соціальним).

СК 6. Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

СК 9. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів)

СК 11. Здатність до організації та керівництва ігровою, художньо-естетичною, пізнавально-дослідницькою діяльністю дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

СК 13. Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах

СК 14. Здатність до саморозвитку та самореалізації з використанням перспективного педагогічного досвіду, освітніх інновацій у професійній діяльності

СК 15. Здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

СК 16. Здатність застосовувати знання, уміння і навички із циклу професійної підготовки, що є основою побудови змісту освітніх ліній Базового компоненту дошкільної освіти Державного стандарту дошкільної освіти для розв'язання практичних ситуацій і задач в реальному освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

СК 17. Здатність створювати і реалізовувати умови щодо формування технологічної компетенції на засадах інтеграції різних видів діяльності дітей дошкільного віку: предметно-практичній, конструктивній, предметно-ігровій, художньо-практичній, господарсько-побутовій; використовувати засоби сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Програмні результати навчання:

РН1. Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини.

РН2. Планувати та організувати освітній процес в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

РН3. Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей.

РН4. Окреслювати завдання, форми взаємодії «родина– заклад дошкільної освіти – початкова школа» та їх реалізація в умовах закладу дошкільної освіти.

РН5. Виявляти та узагальнювати результати діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку з використанням педагогічних технологій.

РН7. Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

РН8. Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН9. Визначати завдання, зміст специфічно дитячих видів діяльності (предметно-практичної, ігрової, пізнавальної) та організувати їх відповідно до освітніх програм.

РН12. Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії.

РН13. Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності.

РН15. Визначати особливості та способи організації провідної (ігрової) діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

РН16. Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

РН20. Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

РН21. Керувати власною активністю відповідно до особистісних цінностей з урахуванням умов, цілей, завдань освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти.

РН22. Інтерпретувати зміст і вимоги БКДО та варіативних програм дошкільної освіти, рекомендованих МОН України, обирати адекватні методики для їх забезпечення.

Міждисциплінарні зв'язки.

Зміст навчальної дисципліни взаємопов'язаний з такими дисциплінами як анатомія, фізіологія, гігієна людини; історія педагогіки; загальна та дитяча психологія; психологічна діагностика; основи філософських знань; історія; основи корекційної педагогіки, фаховими методиками.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ.

Тема 1. Предмет педагогіки як науки.

Виникнення і становлення педагогіки як науки. Педагогіка – наука про виховання людини. Понятійний апарат педагогіки. Джерела педагогічної науки. Галузі сучасної педагогіки. Дошкільна педагогіка.

Зв'язок педагогіки з іншими науками та частковими методиками. Методи педагогічного дослідження.

Актуальні проблеми дошкільної педагогіки на сучасному етапі.

Ключові поняття: педагогіка, виховання, навчання, освіта, знання, вміння, навички, дефектологія, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, педагогічний експеримент.

Тема 2. Розвиток і виховання.

Поняття розвитку особистості. Біологічні і соціальні фактори розвитку особистості, їх характеристики. Поняття соціалізації. Взаємозв'язок навчання, виховання і розвитку. Роль та функції дорослого у формуванні особистості дитини. Народна педагогіка про основні чинники розвитку особистості.

Ключові поняття: фізичний розвиток, психічний розвиток, соціальний розвиток, виховання і самовиховання, спадковість, середовище, вікова періодизація, індивідуальні особливості.

Семінар 1. Педагогічна вікова періодизація. Психолого-педагогічна характеристика етапів вікового розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Індивідуальні особливості дітей і виховання.

Тема 3. Зародження і розвиток дошкільного виховання в Україні й за кордоном

Становлення і розвиток ідей дошкільної педагогіки. Прогресивні ідеї минулого та сьогодення у вітчизняній і зарубіжній педагогіці. Основні компоненти української етнопедагогіки.

Ключові поняття: виховання, розвиток, дошкільна освіта, тенденції формування освітнього простору, законодавче забезпечення дошкільної освіти різних країн світу, дошкільні заклади США, дошкільна освіта Ізраїлю, Болгарії, Чехії.

Семінар 2. Розвиток суспільного дошкільного виховання в Україні й світі.

Тема 4. Дошкільні заклади в системі освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку

Типи закладів дошкільної освіти та їхні функції. Класифікація типів закладів дошкільної освіти. Класифікація типів груп в закладах дошкільної освіти. Програми виховання та навчання дітей дошкільного віку: державні, альтернативні, регіональні, авторські. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку в дошкільних закладах різного типу.

Ключові поняття: заклад дошкільної освіти, освітні програми, мета виховання, завдання виховання, самопізнання, самовдосконалення, гармонійний розвиток, концепція дошкільного виховання.

Практичне заняття 1. Ознайомлення з освітніми програмами для дітей дошкільного віку та порівняльний аналіз основних освітніх програм («Дитина», «Українське дошкілля», «Я у світі», «Впевнений старт»).

Тема 5. Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи

Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта». Поняття «особливі освітні потреби». Особа з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти. Аналіз змісту понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція». Завдання та принципи інклюзивної освіти. Концепції інклюзивної освіти у документах ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Основні поняття: інклюзивна освіта, особливі освітні потреби, виключення, сегрегація, інтеграція, принципи інклюзивної освіти, завдання інклюзивної освіти, нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.

Тема 6. Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами

Основні етапи розвитку дитини. Особливості періоду раннього дитинства: швидкий темп розвитку, тісна взаємозалежність фізичного і психічного розвитку.

Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) чинники відхилення у здоров'ї. Зміни та модифікації у вікових періодах розвитку: еволюційні, революційні, ситуаційні.

Категорії дітей з особливими освітніми потребами та їхня характеристика. Організація перших днів перебування дитини з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти, робота з батьками.

Основні поняття: психічний розвиток дитини, психофізичний розвиток дитини, дитина з особливими освітніми потребами, порушення функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. РОЗВИТОК І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ.

Тема 7. Особливості періоду раннього дитинства.

Особливості періоду раннього дитинства і його значення. Необхідність виховання дітей з перших місяців життя. Народна педагогіка про виховання дітей раннього віку. Провідна роль сім'ї у вихованні дітей раннього віку. Основні педагогічні вимоги до виховання дитини раннього віку у сім'ї і дошкільному закладі. Організація перших днів перебування дитини в дошкільному закладі та робота з батьками в цей період.

Ключові поняття: період раннього дитинства, умовні та безумовні рефлексії, реакція гальмування, скачковість розвитку, збудження, нестійкість емоційного стану.

Тема 8. Розвиток і виховання дітей першого року життя.

Вік немовляти. Фаза новонародженості. Фаза немовляти. Основні лінії розвитку дітей першого року життя і освітні завдання. Організація життя і виховання дітей першого року життя.

Ключові поняття: основні лінії розвитку, фаза новонародженості, фаза немовляти, конвергенція, період новонародженості, комплекс поживлення, зорові слухові та емоційні реакції, гукання, гуління, лепет, розуміння мови дорослого.

Тема 9. Розвиток і виховання дітей другого року життя.

Коротка характеристика психологічного віку та завдання розвитку і виховання дітей другого року життя. Особливості побудови та організації режиму дня. Розподіл обов'язків між вихователем та помічником вихователя. Методика проведення режимних процесів. Місце різних видів діяльності дітей, організація та методика їх проведення. Ігри-заняття з дітьми, методика їх організації та проведення.

Ключові поняття: основні лінії розвитку, завдання виховання, режим дня, режимні процеси, ігри-заняття.

Тема 10. Розвиток і виховання дітей третього року життя.

Коротка характеристика психологічного віку та завдання розвитку і виховання дітей третього року життя. Зміст роботи з дітьми. Особливості режиму дня і методики проведення режимних процесів. Організація різних видів діяльності дітей. Організація навчання дітей. Методика проведення різних видів занять. Елементи морального, естетичного і трудового виховання.

Ключові поняття: основні лінії розвитку, завдання виховання, криза трьох років, сенсорний розвиток, індивідуальний підхід, елементи морального, естетичного, трудового виховання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

Фізичне виховання.

Тема 11. Значення, завдання, умови фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Фізичне виховання і фізичний розвиток. Значення, завдання й умови фізичного виховання дітей дошкільного віку. Народна педагогіка про фізичне виховання. Роль сім'ї в фізичному вихованні дітей дошкільного віку.

Ключові поняття: фізичне виховання, фізичний розвиток, основні рухи.

Тема 12. Навчання, виховання і розвиток дітей в процесі фізичного виховання.

Виховання культурно-гігієнічних навичок. Поняття про культурно-гігієнічні навички, їх об'єм і зміст у різних вікових групах. Умови успішного формування культурно-гігієнічних навичок. Прийоми успішного формування культурно-гігієнічних навичок. Особливості методики формування культурно-гігієнічних навичок у дітей різного віку.

Загартовування організму дитини. Поняття про загартовуючі вправи. Комплекс загартовуючих процедур (загартовування повітрям, водою, сонцем). Принципи загартовування.

Фізичні вправи у вихованні дошкільників. Значення фізичних вправ для розвитку дитини. Види фізичних вправ та особливості їх використання в різних вікових групах.

Поняття рухового режиму закладу дошкільної освіти та особливості його організації. Норми фізичного розвитку дітей.

Тема 13. Режим життя дітей.

Організація і методика проведення режимних процесів.

Поняття режиму дня та його значення у вихованні. Режим дня в різних вікових групах. Режим дошкільника в сім'ї. Роль дорослих в організації режиму дня дошкільників. Альтернативні підходи до організації режиму дня дітей дошкільного віку.

Організація виховання роботи в години ранкового прийому дітей. Зміст дитячої діяльності в ранкові години. Керівна роль вихователя в різних вікових групах.

Організація харчування дітей. Значення правильної організації харчування. Режим харчування. Підготовка дітей до споживання їжі. Освітня робота в процесі споживання страв у різних вікових групах. Формування навичок культури їжі. Виявлення причини поганого апетиту у дітей і заходи по їх усуненню.

Організація прогулянки. Значення прогулянки як засобу різностороннього розвитку дітей. Час прогулянки в режимі дня. Ділянка закладу дошкільної освіти та її обладнання. Підготовка дітей до прогулянки. Зміст діяльності на прогулянці. Роль вихователя в проведенні прогулянки в різних вікових групах.

Цільова прогулянка та її значення. Організація і методика проведення вечірньої прогулянки в цілодобових групах.

Організація сну дітей. Значення сну. Підготовка дітей до сну. Методика організації нічного сну та ранкового підйому в цілодобових групах. Методика організації денного сну в різних вікових групах.

Організація, зміст і методика проведення другої половини дня в закладі дошкільної освіти. Основні види діяльності дітей і керівництво ними.

Ключові поняття: режим дня, харчування, прогулянка, цільова прогулянка, вечірня прогулянка, денний сон.

Розумове виховання.

Тема 14. Необхідність, завдання та засоби розумового виховання.

Поняття про розумовий розвиток та розумове виховання. Необхідність розумового виховання дітей у дошкільному віці. Народна педагогіка про розумове виховання дошкільників. Роль розумового виховання в розвитку особистості дитини, у підготовці до

школи. Завдання розумового виховання. Зміст і засоби розумового виховання дітей. Роль сім'ї у розумовому вихованні дітей.

Ключові поняття: розумове виховання, розумовий розвиток, зміст розумового виховання, засоби розумового виховання, завдання розумового виховання, обдарована дитина.

Тема 15. Сенсорний розвиток та своєрідність навчання дошкільників

Поняття сенсорного розвитку. Сенсорний розвиток та виховання як частина сенсорної культури. Зміст сенсорного розвитку. Методика сенсорного розвитку у різних вікових групах.

Навчання як засіб розумового виховання. Суть процесу навчання, його своєрідність у дошкільному віці. Загальне поняття про дидактику. Основні дидактичні принципи навчання. Поняття про диференційований та індивідуальний підходи у навчанні дошкільників. Поняття учбової діяльності, її компоненти. Рівні учбової діяльності, особливості їх формування на різних вікових етапах.

Ключові поняття: сенсорний розвиток, сенсорна культура, обстеження, диференційований та індивідуальний підхід; навчання, дидактика, дидактичні принципи, особистісно-орієнтована модель навчання, інтегрований підхід, пізнавальний розвиток навчання, учіння, викладання.

Тема 16. Зміст навчання дітей дошкільного віку.

Головні принципи при визначенні змісту навчання. Ознайомлення дітей з навколишнім – основа розумового виховання. Зміст знань про оточуюче, вимоги до їх відбору. Формування системи знань. Запитання дітей, їх значення для розумового розвитку. Вимоги до відповідей на дитячі запитання. Методика розвитку дитячої допитливості.

Ключові поняття: принципи навчання, зміст знань, запитання, допитливість.

Тема 17. Методи і прийоми навчання в дошкільному віці.

Поняття про методи і прийоми навчання. Класифікація методів і прийомів навчання. Характеристика методів і прийомів навчання. Вибір і поєднання різних методів і прийомів навчання залежно від змісту навчального матеріалу, вікових та індивідуальних можливостей дітей.

Ключові поняття: метод, прийом, словесні, практичні, наочні.

Тема 18. Організована навчально-пізнавальна діяльність

Поняття про організаційні форми навчання. Заняття як форма організації навчання. Місце занять у режимі дня. Гігієнічні та дидактичні вимоги до організації занять. Види занять в сучасних закладах дошкільної освіти. Структура занять. Підготовка матеріалу, наочних і дидактичних посібників та обладнання. Підготовка дітей. Особливості організації і методики проведення занять у різних вікових групах.

Ключові поняття: заняття, види занять, вимоги до занять.

Моральне виховання

Тема 19. Необхідність, завдання, принципи і методи морального виховання дітей дошкільного віку.

Поняття морального виховання і морального розвитку. Значення морального виховання. Необхідність морального виховання з раннього віку. Народна педагогіка про моральне виховання дітей. В.О.Сухомлинський про моральне виховання дітей. Завдання та засоби морального виховання дошкільників. Гуманний, особистісно орієнтований, народознавчий підходи до дітей – головні принципи морального виховання. Методи морального виховання дітей дошкільного віку, їх поєднання та своєрідність, застосування в кожній віковій групі. Моральне виховання в різних видах діяльності. Роль сім'ї у моральному вихованні дітей.

Ключові поняття: моральне виховання, соціально-моральний розвиток, моральний розвиток, завдання морального виховання, принципи морального виховання, методи морального виховання, статева ідентифікація.

Тема 20. Зміст і методика морального виховання: виховання основ патріотичних почуттів.

Виховання любові до батьків, рідних, близьких. Формування уявлень про родину, рід, родовід у різних вікових групах.

Виховання любові до Батьківщини. Своєрідність прояву почуття патріотизму у дітей дошкільного віку. Завдання, зміст і методи роботи щодо виховання у дітей почуття любові до Батьківщини. Елементи народознавства у вихованні дітей. Виховання поваги до традицій і культури українського народу, формування початків національної свідомості. Виховання у дітей поваги до інших народів.

Ключові поняття: народознавчий підхід, патріотичне виховання, національна свідомість.

Тема 21. Зміст і методика морального виховання: виховання дисциплінованості і культури поведінки.

Своєрідність прояву дисциплінованості й культури поведінки у дітей дошкільного віку. Культура спілкування – важлива складова частина культури поведінки. Виховання взаємоповаги між дітьми протилежних статей. Норми поведінки. Правила поведінки. Умови виховання дисциплінованості та культури поведінки.

Методика виховання дисциплінованості та культури поведінки. Можливі порушення дисципліни, їх причини і попередження. Дитячі скарги і ставлення до них вихователя.

Ключові поняття: культура поведінки, дисциплінованість, норми поведінки, правила поведінки.

Тема 22. Зміст і методика морального виховання: виховання у дітей моральних якостей.

Особливості проявів моральних якостей у дітей дошкільного віку. Виховання початків гуманізму. Засоби, форми і методи роботи з виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку.

Виховання доброти, чуйності до навколишніх, чесності і правдивості у дітей. Виховання скромності.

Ключові поняття: моральна свідомість, моральні почуття та якості, гуманно-особистісна модель спілкування, особистісно орієнтований підхід, поняття самотності, самооцінка, самосвідомість.

Трудове виховання.

Тема 23. Необхідність, завдання та умови трудового виховання дошкільників.

Поняття про трудове виховання дітей дошкільного віку. Народна педагогіка про трудове навчання і виховання. А.С.Макаренко про виховання працелюбності. В.О. Сухомлинський про трудове виховання. Своєрідність праці дітей дошкільного віку. Завдання трудового виховання дітей дошкільного віку.

Ключові поняття: трудове виховання, завдання трудового виховання, працелюбність, трудові вміння та навички.

Тема 24. Основні види і форми організації дитячої праці.

Види і зміст дитячої праці у різних вікових групах. Виховна цінність кожного виду праці. Основні форми організації дитячої праці. Зміст трудових доручень, методика керівництва ними. Види і зміст чергувань дітей, ускладнення обов'язків чергових, організація чергувань і методика керівництва в різних вікових групах. Місце і зміст колективної праці у групах дошкільного віку, організація та методика керівництва нею. Використання результатів праці дітей у грі та на заняттях. Умови трудового виховання. Засоби трудового виховання. Роль сім'ї у трудовому вихованні дітей.

Ключові поняття: самообслуговування, господарчо-побутова праця, праця в природі, ручна праця, трудові доручення, чергування, спільна праця.

Естетичне виховання дітей.

Тема 25. Необхідність, завдання та засоби художньо-естетичного виховання.

Поняття художньо-естетичного виховання. Необхідність і значення естетичного виховання. Народна педагогіка про естетичне виховання. Зміст художньо-естетичного виховання. Завдання художньо-естетичного виховання. Основні засоби художньо-естетичного виховання. Методи і форми естетичного виховання. Роль сім'ї у художньо-естетичному вихованні дітей дошкільного віку.

Ключові поняття: естетичне виховання, естетичний розвиток, художнє виховання, художньо-естетичне виховання, сенсорний розвиток, засоби естетичного виховання, естетична підготовка вихователя.

Тема 26. Свята та розваги в закладі дошкільної освіти.

Види свят та їх зміст. Робота з підготовки до свята. Святковий ранок в дошкільному навчальному закладі. Вимоги до змісту, організації і оформлення свят. Створення умов для відображення дітьми вражень про свята у творчій і ігровій діяльності. Розваги, їх освітньо-виховне значення. Види розваг, їх місце в режимі життя дошкільного навчального закладу. Свята і розваги в сім'ї.

Ключові поняття: свята, розваги, святковий ранок.

Тема 27. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і школи.

Наступність у роботі ЗДО і школи, її суть і значення. Своєрідність підготовки дітей до школи. Показники компетентності випускника. Знайомство дітей п'ятирічок зі школою, виховання інтересу до школи і навчання. Робота з сім'єю по підготовці дітей до школи. Підготовка до школи дітей, які не відвідують дошкільних закладів.

Особливості організації життя і освітньої роботи з дітьми п'ятирічного віку в закладі дошкільної освіти. Форми зв'язку ЗДО і школи.

Навчально-виховна робота в першому класі школи. Загальна характеристика програми початкової школи. Концепція Нової української школи.

Ключові поняття: наступність, мотиваційна готовність, психологічна готовність, інтелектуальна готовність, емоційно-вольова готовність, фізична готовність.

Тема 28. Робота закладу дошкільної освіти з сім'єю.

Роль сім'ї у вихованні та реалізації завдань всебічного розвитку дітей дошкільного віку. Умови правильного виховання в сім'ї. А.С.Макаренко про умови сімейного виховання. В.О.Сухомлинський про батьківську педагогіку. Народна педагогіка про провідні напрями родинного виховання. Завдання ЗДО у роботі з сім'єю. Форми роботи ЗДО з сім'єю: індивідуальні форми роботи, колективні форми роботи. Нестандартний підхід до роботи з батьками. Педагогічна пропаганда серед населення.

Ключові поняття: батьківська педагогіка, умови сімейного виховання, авторитет батьків, індивідуальні та колективні форми роботи, батьківський комітет, педагогічна пропаганда.

РОЗДІЛ 4. ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Тема 29. Педагогічні основи планування.

Педагогічні основи планування. Сучасні підходи до планування освітньо-виховної роботи в закладі дошкільної освіти.

Ключові поняття: педагогічний процес, планування освітньо-виховної роботи, облік освітньо-виховної роботи, перспективне планування, календарне планування.

Тема 30. Зміст та форми планування освітньої роботи в закладі дошкільної освіти.

Зміст планування: планування навчання на заняттях і в повсякденному житті, керівництва іграми дітей, трудовою діяльністю, свят і розваг, індивідуальної роботи з дітьми, планування роботи з батьками.

Форми планування навчально-виховної роботи в закладі дошкільної освіти. Освітня робота в річному плані закладу дошкільної освіти. Перспективний та календарний план роботи в групі.

Особливості планування в групах раннього віку.

Моделювання освітньої роботи в різні пори року

Ключові поняття: календарне, перспективне планування.

РОЗДІЛ 5. ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Тема 31. Поняття про педагогічну професію.

Предмет і завдання курсу «Основи педагогічної майстерності». Творчий характер професії педагога. Зростання вимог до особистості вихователя. Педагогічна майстерність – складна інтегративна властивість особистості вихователя. Громадянська позиція вихователя: гуманізм, соціальна активність. Педагогічна спрямованість на співробітництво, почуття особистої відповідальності за долю вихованця, широка освіченість, майстерність, професіоналізм, потреба в самовдосконаленні. Майстерність вихователя – професійне управління педагогічною діяльністю. Специфіка педагогічної діяльності. Професіограма педагога вихователя дошкільного закладу освіти.

Ключові поняття: предмет, об'єкт, діяльність, професіограма

Тема 32. Видатні майстри педагогічної справи

Видатні педагоги минулого про майстерність педагога, особистісний підхід у вихованні. Становлення педагогічної майстерності А.С.Макаренка. Вимоги до особистості вихователя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського. Аналіз педагогічних ситуацій за книгами А.С.Макаренка «Педагогічна поема», В.О.Сухомлинського «Серце віддаю дітям».

Гуманістичні тенденції педагогічної діяльності педагогів-новаторів. Аналіз досвіду педагогів-новаторів (антологія „Педагогічний пошук”). Майстри дошкільного виховання.

Аналіз зразків роботи передових дошкільних працівників України, міста і області.

Ключові поняття: майстерність, ідеал, креативність.

Тема 33. Педагогічна техніка

Поняття педагогічної техніки. Компоненти педагогічної техніки: вміння управляти своєю поведінкою, вміння впливати на дітей. Педагогічна спрямованість. Зовнішній вигляд педагога. Характеристика основних компонентів зовнішнього вигляду педагога (постава, хода, пози, жести, міміка, одяг тощо).

Необхідність і можливості саморегуляції робочого самопочуття. Діагностика власних психофізичних станів.

Аутогенне тренування. Методи і техніка аутотренінгу.

Поняття педагогічного спілкування. Функції педагогічного спілкування, його структура. Стили педагогічного спілкування. Техніка слухання. Майстерність переконання і навіювання. Специфіка використання прийомів переконання у типових для вихователя ситуаціях спілкування. Техніка переконування.

Педагогічний такт вихователя. Поняття про педагогічний такт. Умови оволодіння педагогічним тактом. Якість особистості педагога як передумова оволодіння педагогічним тактом. Особливості спілкування в конфліктних ситуаціях. Педагогічний такт як засіб попередження конфліктів.

Тема 34. Педагогіка співробітництва в педагогічному процесі ЗДО

Педагогічний процес закладу дошкільної освіти – творчість педагога. Розробка компонентів педагогічного процесу. Майстерність вихователя в організації умов життя, виховання і навчання дітей: умови ефективного розвитку особистості дитини в ЗДО; створення матеріальних, соціальних і педагогічних основ для розвитку дітей; керівництво пізнавальною і ігровою діяльністю дошкільників. Майстерність вихователя у здійсненні індивідуального, особистісно орієнтованого підходу.

Механізм самовиховання. Індивідуалізація програм самовиховання та засобів їх реалізації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	с/п	лаб.	сам.роб. інд.завд.
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Загальні основи педагогіки					
Предмет педагогіки як науки.	4	2	-	-	2
Розвиток і виховання.	6	2	2	-	2
Зародження і розвиток дошкільного виховання в Україні й за кордоном	4	-	2	-	2
Дошкільні заклади в системі освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку	6	2	2	-	2
Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи	8	2	2		4
Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами	4	2			2
Разом за розділом 1.	36	10	8		18
Розділ 2. Розвиток і виховання дітей раннього віку					
Особливості періоду раннього дитинства.	5	2	-	-	3
Розвиток і виховання дітей 1-го року життя.	5	2	-	-	3
Розвиток і виховання дітей 2-го року життя.	7	2	2	-	3
Розвиток і виховання дітей 3-го року життя.	7	2	2	-	3
Разом за розділом 2.	24	8	4		12
Розділ 3. Виховання і навчання дітей дошкільного віку					
Значення, завдання та умови фізичного виховання.	6	2			4
Виховання культурно-гігієнічних навичок.	7	2			5
Режим життя дітей. Організація і методика проведення режимних процесів.	11	4	2		5
Необхідність, завдання та засоби розумового виховання.	6	2			4
Сенсорне виховання та своєрідність навчання дошкільників.	7	2			5
Зміст навчання дітей дошкільного віку.	6	2			4
Методи і прийоми навчання.	7	1	1		5
Заняття – організована форма навчання.	9	2	2		5
Необхідність, завдання, принципи та методи морального виховання дошкільників.	6	2			4
Зміст і методика морального виховання: виховання основ патріотичних почуттів.	7	1	1		5
Зміст і методика морального виховання: виховання дисциплінованості і культури поведінки.	6	1	1		4
Методика морального виховання: формування моральних якостей.	6	1	1	-	4

Необхідність, завдання та умови трудового виховання.	6	2		-	4
Основні види і форми організації дитячої праці.	10	2	2	-	6
Необхідність, завдання та засоби естетичного виховання.	6	1			5
Свята та розваги в дитячому садку.	5	1			4
Наступність в роботі дитячого садка і школи.	10		2		8
Робота дошкільного закладу з сім'єю.	10		2		8
Разом за розділом 3.	131	28	14	-	89
Розділ 4. Планування освітнього процесу					
Педагогічні основи планування.	7	2			5
Зміст та форми планування освітньо-виховної роботи.	12	2	2		8
Разом за розділом 4.	19	4	2		13
Розділ 5. Основи педагогічної майстерності.					
Поняття про педагогічну професію	5	1			4
Видатні майстри педагогічної справи	8		1		7
Педагогічна техніка	11	2	2		7
Педагогіка співробітництва в педагогічному процесі ЗДО	6	2			4
Разом за розділом 5.	30	5	3		22
Усього годин	240	55	31	-	154

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет педагогіки як науки.	2
2	Розвиток і виховання.	2
3	Дошкільні заклади в системі освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку	2
4	Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи	2
5	Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами	2
6	Особливості періоду раннього дитинства.	2
7	Розвиток і виховання дітей 1-го року життя.	2
8	Розвиток і виховання дітей 2-го року життя.	2
9	Розвиток і виховання дітей 3-го року життя.	2
10	Значення, завдання та умови фізичного виховання.	2
11	Виховання культурно-гігієнічних навичок.	2
12	Режим життя дітей. Організація і методика проведення режимних процесів.	2
13	Необхідність, завдання та засоби розумового виховання.	2
14	Своєрідність навчання дошкільників.	2
15	Зміст навчання дітей дошкільного віку.	2
16	Методи і прийоми навчання.	1
17	Заняття – організована форма навчання.	2
18	Необхідність, завдання, принципи та методи морального виховання дошкільників.	2
19	Зміст і методика морального виховання: виховання основ патріотичних почуттів.	2
20	Зміст і методика морального виховання: виховання дисциплінованості і культури поведінки.	2
21	Методика морального виховання: формування моральних якостей.	2

22	Необхідність, завдання та умови трудового виховання.	2
23	Основні види і форми організації дитячої праці.	2
24	Необхідність, завдання та засоби естетичного виховання.	1
25	Свята та розваги в дитячому садку.	1
26	Педагогічні основи планування.	2
27	Зміст та форми планування освітньо-виховної роботи.	2
28	Поняття про педагогічну професію	1
29	Педагогічна техніка	2
30	Педагогіка співробітництва в педагогічному процесі ЗДО	2
Разом		55

6. Теми семінарських та практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розвиток і виховання.	2
2	Зародження і розвиток дошкільного виховання в Україні й за кордоном	2
3	Дошкільні заклади в системі освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку	2
4	Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи	2
5	Розвиток і виховання дітей 2-го року життя.	2
6	Розвиток і виховання дітей 3-го року життя.	2
7	Режим життя дітей. Організація і методика проведення режимних процесів.	2
8	Методи і прийоми навчання	1
9	Заняття – організована форма навчання.	2
10	Зміст і методика морального виховання: виховання основ патріотичних почуттів.	1
11	Методика морального виховання: формування моральних якостей.	1
12	Зміст і методика морального виховання: виховання дисциплінованості і культури поведінки.	1
13	Основні види і форми організації дитячої праці.	2
14	Наступність в роботі дитячого садка і школи.	2
15	Робота дошкільного закладу з сім'єю.	2
16	Зміст та форми планування освітньо-виховної роботи.	2
17	Видатні майстри педагогічної справи	1
18	Педагогічна техніка	2
Разом		31

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет педагогіки як науки.	2
2	Розвиток і виховання.	2
3	Зародження і розвиток дошкільного виховання в Україні й за кордоном	2
4	Дошкільні заклади в системі освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку	2
5	Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи	4
6	Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами	2
7	Особливості періоду раннього дитинства.	3
8	Розвиток і виховання дітей 1-го року життя.	3
9	Розвиток і виховання дітей 2-го року життя.	3
10	Розвиток і виховання дітей 3-го року життя.	3

11	Значення, завдання та умови фізичного виховання.	4
12	Виховання культурно-гігієнічних навичок.	5
13	Режим життя дітей. Організація і методика проведення режимних процесів.	5
14	Необхідність, завдання та засоби розумового виховання.	4
15	Сенсорне виховання та своєрідність навчання дошкільників.	5
16	Зміст навчання дітей дошкільного віку.	4
17	Методи і прийоми навчання.	5
18	Заняття – організована форма навчання.	5
19	Необхідність, завдання, принципи та методи морального виховання дошкільників.	4
20	Зміст і методика морального виховання: виховання основ патріотичних почуттів.	5
21	Зміст і методика морального виховання: виховання дисциплінованості і культури поведінки.	4
22	Методика морального виховання: формування моральних якостей.	4
23	Необхідність, завдання та умови трудового виховання.	4
24	Основні види і форми організації дитячої праці.	6
25	Необхідність, завдання та засоби естетичного виховання.	5
26	Свята та розваги в дитячому садку.	4
27	Наступність в роботі дитячого садка і школи.	8
28	Робота дошкільного закладу з сім'єю.	8
29	Педагогічні основи планування.	5
30	Зміст та форми планування освітньо-виховної роботи.	8
31	Поняття про педагогічну професію	4
32	Видатні майстри педагогічної справи	7
33	Педагогічна техніка	7
34	Педагогіка співробітництва в педагогічному процесі ЗДО	4
Разом		154

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Педагогіка з основами педагогічної майстерності» - це вид науково-дослідної роботи фахового молодшого бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Індивідуальне завдання виконується у вигляді реферату (вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел); портфолію; лепбуку.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Педагогіка з основами педагогічної майстерності».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 20 балів.

**Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання
(макс – 20 балів):**

Оцінка «відмінно» (16 – 20 балів):

- виклад матеріалу логічний та послідовний;
- самостійне, творче, ініціативне застосування знань;
- поєднання повноти та лаконічності у виконанні завдання;
- відмінна якість оформлення.

Оцінка «добре» (11 – 15 балів):

- виклад матеріалу логічний, послідовний, лаконічний;
- самостійне, репродуктивне застосування знань за вказівками викладача;
- старанність і вправність застосування набутих знань;
- добра якість оформлення.

Оцінка «задовільно» (6 – 10 балів):

- механічність, фрагментарність викладу матеріалу;
- порушення логіки та послідовності подання інформації;
- недостатня самостійність мислення;
- задовільна якість оформлення.

Оцінка «незадовільно» (0 – 5):

- відсутність виконання всіх завдань;
- неповне висвітлення матеріалу;
- фрагментарність подання інформації;
- незадовільна якість оформлення.

8. Види контролю і система накопичення балів

Поточний контроль знань				Самостійна робота інд. завд.	Екза мен	Сума
Модульна атестація № 1 (30 балів)		Модульна атестація № 2 (30 балів)				
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4			
15	15	15	15	20	20	100

Максимальна кількість балів за результатами поточного контролю складає 60 балів, з яких:

- 30 – за теоретичні знання (доповіді на практичних заняттях, проходження поточного електронного тестування);
 - 30 – за практичні вміння (виконання і презентація науково-дослідного завдання).
- Допуск до підсумкового контролю складає 50 балів.

Максимальна кількість балів за результатами підсумкового контролю складає 20 балів, з яких:

20 балів – за теоретичні знання (з яких 10 – підсумкове тестування та 10 – усна відповідь на поставлені питання).

Критерії оцінювання роботи на практичних та семінарських заняттях:

Оцінка «відмінно» (5 балів):

- свідоме, правильне, глибоке й повне засвоєння і розуміння програмного матеріалу;
- виклад матеріалу впевнений, логічний, лаконічний, аргументований;
- уміння аналізувати відповідні положення, поняття, твердження;
- самостійне, творче застосування знань.

Оцінка «добре» (4 бали):

- свідоме з незначними помилками та прогалинами засвоєння програмного матеріалу, які студент спроможний виправити після зауважень або за допомогою викладача;
- самостійне репродуктивне застосування знань;

- деякі порушення логіки та послідовності відповіді.

Оцінка «задовільно» (2 - 3 бали):

- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу із великими прогалинами;
- порушення логіки та послідовності відповіді, недостатня самостійність мислення;
- репродуктивне застосування знань за вказівками викладача.

Оцінка «незадовільно» (0 – 1 бал):

- відсутність знань, умінь та навичок;
- несвідоме, механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу з великими прогалинами;
- відсутність самостійності, неспроможність виправити помилки при зауваженні чи додаткових запитаннях.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

90 – 100 (відмінно) А - виставляється за свідоме, правильне, глибоке засвоєння теоретичного матеріалу. Студент знає основні державні документи з питань освіти і виховання в Україні та відомчі документи з дошкільної освіти. Володіє глибокими теоретичними знаннями з курсу «Педагогіка з основами педагогічної майстерності»; вміє їх інтегрувати зі знаннями з часткових методик та інших дисциплін; використовує педагогічну термінологію. Називає основні положення педагогів-класиків та сучасні психолого-педагогічні дослідження з проблем дошкільної освіти. Знає та користується методичною літературою з дошкільного виховання. Вміє добирати методи та прийоми, форми організації різних видів діяльності в роботі з дошкільниками. Відповідь обґрунтована, логічна, переконлива, доказова.

85 – 89 (дуже добре) В, 75 – 84 (добре) С - виставляється за свідоме і повне засвоєння знань, але з деякими, не відповідностями. Студент на достатньому рівні знає основні державні документи з питань освіти і виховання в Україні та відомчі документи з дошкільної освіти. Володіє достатнім рівнем теоретичних знань з курсу «Педагогіка з основами педагогічної майстерності», частково користується педагогічною термінологією. Знає методичну літературу з дошкільної освіти. Допускає незначні помилки в доборі різних форм, методів, прийомів організації освітньої роботи з дошкільниками. Відповідь достатньо обґрунтована, але допущено незначне порушення послідовності і переконливості доказу думки

70 – 74 (задовільно) D, 60 – 69 (достатньо) Е - виставляється за недостатній рівень знань теоретичного матеріалу. Студент володіє теоретичними знаннями з курсу дошкільної педагогіки на середньому рівні, але демонструє формальні знання, користується понятійним апаратом в окремих випадках, не володіє основною педагогічною термінологією, не вміє самостійно мислити, пояснює матеріал на побутовому рівні. Виникають труднощі при доборі різних форм, методів та прийомів організації освітньої роботи з дошкільниками. Відповідь недостатньо осмислена, викладається на репродуктивному рівні.

35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання) FX - виставляється за фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу, не орієнтується в педагогічних поняттях. Не вміє користуватися Програмами виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку. Відповідь характеризується необґрунтованістю суджень, порушенням логічності, неточністю викладання думки

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. - К., 2021.
2. Закон України „Про дошкільну освіту” № 2442-VI від 06.07.2010 (зі змінами).
3. Оберіг. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років. - 2014 р.
4. Дитина в дошкільні роки. Комплексна освітня програма. – 2015 р.
5. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років. – 2015 р.
6. Я у Світі. Програма розвитку дитини дошкільного віку у двох частинах – 2014 р.
7. Світ дитинства. Комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладах. – 2015 р.
8. Впевнений старт. Освітня програма для дітей старшого дошкільного віку. – 2017 р.
9. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників. – К., 1993.
10. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К.: Академвидав, 1998.
11. Т.І.Поніманська, І.М.Дичківська. Дошкільна педагогіка. Практикум. – К., 2004.
12. Т.І.Поніманська. Дошкільна педагогіка. – К.: Академвидав, 2006.
13. Т.І.Поніманська. Дошкільна педагогіка. – К.: Академвидав, 2015.
14. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкілля. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.

Додаткова:

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі. – К., 1994.
2. Вільчковський Е.С. Рухливі ігри в дитячому садку. – К., 1989.
3. Єфименко М.М. Театр фізичного виховання та оздоровлення дошкільників. – К., 1995.
4. Метод научної педагогіки Марии Монтессори. – К., 1992.
5. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К., 1983.

Інформаційні ресурси

Посилання на курс в системі електронного забезпечення навчання Moodle:

<https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=933>